

11. RUTH

Het bijbelboek Ruth is een rijk en gelaagd verhaal, hoewel het slechts vier hoofdstukken telt. Onder de oppervlakte vinden we tal van symbolische elementen, woordspelingen, herhalingen en diepzinnige theologische en menselijke thema's. Vaak hebben wij vooral oog voor de theologische thema's, terwijl het eigenlijk even interessant of zelfs belangrijker is om aandacht te hebben voor het concreet menselijke, met raakpunten met ons dagelijks leven, situaties die zich kunnen voordoen, de keuzes die we maken. Daar richt deze studie zich op.

1. Symboliek in namen en plaatsen

Wat een aandachtige lezer heel snel opvalt is de veelzeggende betekenis van de namen. Dit spoort sowieso aan om dit bijbelboek zeker niet enkel te lezen als een gewoon historisch verhaal.

- **Bethlehem** (huis van brood): ironisch, want aan het begin is er hongersnood in het broodhuis.
- **Moab**: symbool van het heidense buitenland, vijandig en ver van God.
- **Elimelech** (mijn God is koning): ironisch, want hij vlucht weg in tijd van crisis, en wel een land waar God helemaal geen koning is.
- **Noömi** (aangenaam, lieflijk) wil later Mara genoemd worden, "bitter".
- **Mahlon** en **Kiljon**: betekenen respectievelijk "ziekelijk" en "wegkwijnend" – ze sterven jong.
- **Ruth**: verwant aan een woord dat vriendschap betekent
- **Orpa**: koppig ('stijve nek')
- **Boaz**: "in hem is kracht".
- **Jehoeda**: God zij geloofd

2. Beginsituatie

Het boek begint met: "*in de dagen dat de richters richtten*" (1:1). Draai je één bladzijde terug, dan kom je in Richt 21:25 "*In die dagen was er geen koning in Israël: iedereen deed wat goed was in eigen ogen... Geen koning...* en hoe heet die man? Elimelech: **Mijn God is koning**.

Dan wordt het gezin van Elimelech voorgesteld. Gewone mensen uit **Juda**. Voor mensen die later dit verhaal zouden lezen: de goeden, de puren, de 'echte'... uit de goede plaats, **Bethlehem** - huis van brood (= **zegen**). Het kan niet op, alles zit mee! Bethlehem in JEHOEDA - God zij geloofd! En om het plaatje af te maken: **Elimelech**, een naam die klinkt en blinkt van geloof en trouw in een omgeving waar het nogal een chaos was (geen koning, ieder doet wat goed is in eigen ogen): "mijn God is koning". Dit lijkt toch wel iets over Elimelech te zeggen. Hij wilde niet meedoen met die 'elk voor zich' mentaliteit. Hij gaf God een plaats in zijn leven, in zijn gezin... 'God is koning' betekende iets voor hem! Althans, daar lijkt het wel op.

Dus het beginplaatje = Jehoeda! God zij geloofd, halleluja!

En toch loopt het verkeerd. Hongersnood in het broodhuis. Kan gebeuren hé, zelfs in Juda in het broodhuis...

- **Wat is, heel concreet, het verschil tussen 'Mijn God is koning' en 'doen wat goed is in eigen ogen'? Wat betekent het concreet om God een plaats te geven in je leven?**
- **"Doen wat goed is in eigen ogen...", dat kan toch ook positief zijn, of niet? Je moet toch in eer en geweten (en met gezond verstand) keuzes maken?**

3. Hongersnood in het broodhuis

Tegen alle verwachtingen in komt er hongersnood in het broodhuis. Zware problemen... Dan moet je op zoek naar antwoorden, naar oplossingen. Heel wat families, burenen van Elimelech, blijven om ervoor te vechten, en wachten op ommekeer: "*tot God zou omzien naar zijn volk en brood zou geven...*" (1:6). Onze familie Elimelech echter **trekt weg, naar Moab**. Daar kun je heel verschillend op reageren:

- Ze hebben gelijk... Als daar brood is... Abraham, en ook Jacob en zijn zonen trokken toch ook naar Egypte toen er hongersnood was!
- Aan de andere kant: Moab staat symbool van het heidense buitenland, vijandig en ver van God. Deut 23:3-6 geeft zelfs aan dat Moabieten nooit mochten toetreden tot de gemeente van de Heer, omdat ze bij de uittocht uit Egypte geweigerd hadden om Israël water en brood (!) te geven. Ze huurden zelfs Bileam in om Israël te vervloeken. Voelt u het komen? In het broodhuis is geen brood meer, dus gaat Elimelech (mijn God is koning) voor brood naar Moab, waar God geen koning was en waar men in het verleden geweigerd had om brood te geven...

4. Drama in Moab

Wat lijkt te beginnen als een succesverhaal, draait heel anders uit. Elimelech sterft, beide zonen sterven. Misschien waren ze beter niet weggetrokken... Er is een woord dat 15 x gebruikt wordt in dat korte boek (12x in H. 1), en dat lijkt aan te geven dat ze inderdaad beter niet waren weggetrokken: **SHUV = terugkeren**. De symbolische zeggingskracht wordt duidelijk als je weet dat SHUV ook het basiswoord is voor **'bekering'**! Zie je wel, Elimelech, dat had je niet moeten doen, je had beter moeten weten!

Enerzijds...

- Zoeken naar oplossingen is normaal. Maar... keuzes kunnen wel gevolgen hebben. En niet alle 'oplossingen' zijn goed...
- Soms kom je bij problemen in de verleiding om er de brui aan te geven. Daarom: bezint eer ge begint... reageer niet impulsief, je zou er spijt van kunnen krijgen!
- Soms moet je de moed hebben om op je stappen terug te keren (SHUV).

Maar anderzijds...

Indien Elimelech niet die keuze had gemaakt, dan zou er geen sprake zijn geweest van Ruth of Boaz, ouders van Isaï, vader van David, messiaanse koning... Misschien een hint om te stoppen met zwart wit denken, met naïeve vroom klinkende clichés te hanteren, waar alles zo duidelijk lijkt te zijn als pompwater...

Goed / slecht... In het leven is het zelden of nooit zo eenvoudig en duidelijk, wat een bepaalde soort vroomheid ook moge beweren, terwijl zowel God als satan er te pas en te onpas erbij betrokken worden. Laat dit een aansporing zijn tot **begrip en eerbied** voor elkaars keuzes, ook als die anders zijn dan de onze! Een aansporing tot mildheid ook. Zegt Paulus niet in Rom 8 dat alle dingen kunnen meewerken ten goede voor wie God liefhebben?

Neem nu Naomi. De 'lieflijke' verandert haar naam in MARA – bitterheid: **"Noem me niet Noömi, noem me Mara, want de Ontzagwekkende heeft mijn lot zeer bitter gemaakt."** (1:20) Aan het eind van het verhaal is de situatie dan weer helemaal gekeerd: **"De vrouwen zeiden tegen Noömi: 'Geprezen zij de HEER, die jou vandaag iemand gegeven heeft die voor je zorgen zal. Moge zijn naam in Israël blijven voortbestaan! Hij zal je je levensvreugde teruggeven en je onderhouden als je oud bent.'" (4:14,15).** Het kan verkeren: Mara (de bittere) kan weer Naomi (de lieflijke) zijn. Na regen kan ook weer zonneschijn komen...

Veel geleerden denken dat Ruth **na de Babylonische ballingschap** is geschreven. Gelovigen putten er moed uit dat hun miserabele situatie nu toch ten goede kon keren. In het Joodse liturgische jaar wordt het gelezen op SHAVOEOT, het Feest van de Oogst en de Wetgeving op de Sinaï dat zeven weken na Pesach gevierd wordt: eerst bevrijding, dan dankbaarheid voor de zegen

- **Hongersnood in het broodhuis...** Hoe zit dat dan met: 'Als je trouw bent, word je gezegend en gaat alles goed' (cf. het boek Job)? Kan geloof samengaan met realiteitszin? Wat zegt Prediker 3 hierover? Denkt u niet dat het goed is om af en toe na te denken over 'vrome clichés'?
- Hongersnood (en ander onheil) als **gevolg van zonde en ontrouw**... Hier in ons rijke Westen hebben wij zelden of nooit te kampen met hongersnood, terwijl in delen van Afrika bv., en in Gaza... Reactie?
- **"Zoeken naar oplossingen is normaal...** Keuzes kunnen echter wel gevolgen hebben." en "Niet alle 'oplossingen' zijn goed..." Reactie?
- Is het altijd makkelijk om 'goede keuzes' te maken? Of klopt het inderdaad dat goed / slecht niet altijd even duidelijk is? Wat is de rol van **begrippen als mildheid en respect** voor elkaars keuzes? Het is altijd makkelijk praten achteraf of vanop de zijlijn...
- Welke kan **SHUV-terugkeren** (bekeren) eruitzien voor ons vandaag (fysiek, spiritueel, relationeel, ...)?
- Hoe gaat u om met het idee dat 'het kan verkeren' en dat ook negatieve gebeurtenissen en ervaringen kunnen **meewerken ten goede**? Hoe ziet u dat? Hebt u dat zelf al ervaren?

4. Twee zonen, twee schoondochters

Laten we beginnen bij **Orpa, de schoondochter**. De slechte schoondochter... Slechte? Ja toch, ze heeft zelfs haar naam al tegen (stijve nek... koppig). En **vergeleken** met Ruth... **STOP**. Moeten / mogen we haar vergelijken met Ruth? Vergelijken doen we zo vaak... Maar is het omdat iemand eigenlijk buitengewoon goed is, begaafd,

vriendelijk en innemend en zelfs vroom, godvruchtig en gelovig (en meer kan doen voor de kerk...) dat een ander, die niet dezelfde hoogten bereikt minderwaardig zou zijn, of zelfs niet goed? Realiteit is dat ook Orpa bij haar schoonmoeder wilde blijven, en dat ze pas na lang aandringen van Naomi teruggekeerd is naar haar familie... wat volledig normaal was! Is ze daarom 'werelds' om een woord te gebruiken dat zo in is in onze kringen?

Twee zonen Kiljon en Machlon (ziekelijke en wegwijnende). Je kunt zeggen ocharme... en terecht. Maar het gaat verder dan dat: zij waren **de toekomst** van het gezin Elimelech. Hun namen zijn veelbetekenend. Ondanks de klinkende namen van Elimelech en Noömi (en Jehoedah), zag het heden er niet goed uit: Elimelech was al gestorven. Maar ook de toekomst zag er belabberd uit! Daar gaat het ook om. Ze mochten God als koning dan al in het vaandel dragen, en er prat op gaan Judeeërs te zijn (de echte, de goeie), in werkelijkheid zag de situatie in het heden en in de toekomst er niet goed uit: ziekelijk, wegwijnend...

In het verhaal zien we dat de wegwijnende toekomst (van de goeden) nieuw leven wordt ingeblazen door... **Ruth**, de Moabitische. Van out of the box denken gesproken!

- **een vreemdelinge** (misschien is dit wat vele van onze wegwijnende kerken op dit moment beleven: ervaring door de inbreng van nieuwe mensen die van heinde en ver komen!)
- **een Moabitische**... Ze hoorde er niet bij. Ze mocht er niet bij horen! Kom nou, wat kon zo iemand ons bijbrengen. Vreemd volk, vreemde gebruiken, vreemde godsdienst... daar kun je toch niets van leren! Kijk wat dat volk in het verleden heeft gedaan! Daar moet je afstand van nemen... WIJ zijn het toch...

Herkent u dat? Heel wat stof tot nadenken, o.a. met betrekking tot het kleven van etiketten, het blijven toerekenen van het verleden, oordelen en vooroordelen.

→ Niet alleen is ze Ruth (= vriendelijkheid, liefelijkheid) ... (Ja, ook 'Moabieten' kunnen vriendelijk en liefelijk zijn!).

→ Bovendien is ze met hart en ziel, en lijf en leden gehecht aan Naomi, haar Judeese schoonmoeder (wordt er niet gezegd dat de **beste evangelisatie** de vriendenbanden zijn?)...

→ en ... roept ze op een bepaald ogenblik uit **"Vraag me toch niet langer u te verlaten en terug te gaan, weg van u. Waar u gaat, zal ik gaan, waar u slaapt, zal ik slapen; uw volk is mijn volk en uw God is mijn God!"** (Jawel, ook 'Moabieten' kunnen nobele gevoelens hebben en zelfs een diep geloof!). **"Jouw God is mijn God"**, en ze hoort er bij... overgrootmoeder van koning David, voorouder van de messias!

→ Aangekomen in een voor haar vreemd land is ze niet te beroerd om actief op zoek te gaan naar manieren om in haar levensonderhoud en dat van haar schoonmoeder te voorzien:

"Ruth, de Moabitische, zei tegen Noömi: 'Ik zou graag naar het land willen gaan om aren te lezen bij iemand die me dat toestaat.'

→ Ze aarzelde niet om zich kwetsbaar op te stellen, los te laten en durfde ook te vragen.

Veel geleerden denken dat Ruth **na de Babylonische ballingschap** is geschreven. Het was mogelijk een reactie op de exclusieve houding van Ezra en Nehemia, die huwelijken met buitenlandse vrouwen verboden (Ezra 9-10, Neh. 13). Ruth, een Moabitische vrouw, wordt juist als voorbeeld van trouw en geërfde voorgesteld. Dit maakt Ruth tot **een tegenstem binnen de canon**: een pleidooi voor openheid, trouw boven afkomst.

- **Mensen met elkaar vergelijken** (cf. Orpa en Ruth)... Gebeurt dit wel eens? Wat kan het gevolg hiervan zijn?
- Is het gevaar reëel om iemand te snel te bestempelen als **'werelds'**? Is het oké om jezelf als norm te nemen?
- Kiljon en Machlon, symbolen van **een sombere toekomst**... Hoe kijkt u naar de toekomst?
- Hoe zit dat met **oordelen en vooroordelen**, mensen opsluiten in hun verleden...?
- Bespreek samen **de 'verdienste' van Ruth**. Wat betekent het dat juist zij, hoewel Moabitische, katalysator is van de heilzame ommekeer? Wat zegt dit over het gevaar van vooroordelen en etiketten kleven? Wat zegt dit over het belang van integratie en inclusie (insluiten in plaats van uit te sluiten)?
- Wordt er in het geval van Ruth niet iets te snel van **'bekering'** gesproken? Is dat niet te makkelijk? Heeft ze wel genoeg kennis van God, van de Torah, van de gebruiken en tradities, van het bijbelse geloof? Reactie?
- Het boek Ruth als **tegenstem binnen de canon**... Zijn vandaag ook tegenstemmen nodig denkt u?

Boaz

Het zou niet eerlijk zijn om het alleen bij Ruth te houden. Voor de nieuwe toekomst is ook Boaz nodig. Ook een Judeeër...

- ... die ook in moeite en hongersnood bleef vasthouden (cf. zijn naam: In hem is kracht)
- ... die respectvol was en bleef voor de gebruiken van zijn volk, vol medeleven naar zijn naaste. Hij bleef trouw aan de Torah.
- ... die *tsedakah* en *chesed*, *trouw en goedheid* bewees door ruimhartig bij te dragen m.b.t. de sociale voorzieningen ten gunste van de armen (deel van de oogst afstaan).
- ... die zich niet opsloot in vooroordelen en clichés, maar soepel was en vooral open stond... ook voor een Moabitische, die er zozegd niet bij hoorde.
- ... die zijn plicht als *GOËL*, *losser*, ter harte nam.

Die combinatie, Ruth en Boaz, over alle mogelijke grenzen en vooroordelen heen, zorgt in een uitzichtloze situatie voor nieuwe perspectieven, een heerlijke toekomst... die via David, zelfs het etiket 'messiaans' krijgt opgekleefd. Al bij al voldoende elementen om als individu en als kerk eens grondig over na te denken, en er met God voluit voor te gaan!

Met **lossen** wordt een handeling bedoeld om armen te beschermen tegen uitbuiting. De voorschriften hiervoor staan beschreven in Lev 25. Wanneer iemand onvoldoende kapitaal bezat, kon het voorkomen dat hij zijn land moet verkopen. Een naaste bloedverwant kon dan als "losser" optreden en het land voor zijn familielid terugkopen. In Jubeljaar zou bovendien al het verkochte land weer terugkomen bij de oorspronkelijke eigenaar. Een combinatie van lossen en leviraatshuwelijk te lezen in het boek Ruth. Hier koopt Boaz, als bloedverwant van Noömi, het land van haar overleden man Elimelech en hij trouwt bovendien met haar schoondochter Ruth om haar nageslacht te schenken.

Opvallend: In het boek Ruth komen geen spectaculaire wonderen voor. Het is alledaagse trouw en engagement van gewone mensen die een positieve kentering teweegbrengen en het verwezenlijken van grootse doelen mogelijk maakt! Iemand verwoordde het ook zo: alledaagse genade op het veld...

- Bespreek samen **de persoonlijkheid van Boaz en de rol die hij speelt** in het verhaal. Wat kunnen we van hem leren?
- Hebt u zelf al te maken gehad met '**Boaz-figuren**'? Zo ja, kun je hier iets van delen? En wanneer of op welke manier kunnen wij geroepen worden om die rol op te nemen?
- Wat is volgens de bijbel (de Torah, de profeten, Jezus) het belang van **tsedakah en chesed, trouw en goedheid**? En hoe is het gesteld met trouw en goedheid in de kerk? Weegt dit zwaar genoeg door tegenover leerstellige kennis en orthodoxie?
- Het verhaal loopt uit op koning David, type van de messias. **Hoop en vernieuwing**... ziet u dat ook in uw leven, het leven van anderen, in de maatschappij, het kerkleven..?

